

УДК 336.20

Перчук О.В.
здобувач кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету
імені Григорія Сковороди

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НОВОЇ ЯКОСТІ ЖИТТЯ ГРОМАДЯН

У статті охарактеризовано фінансове забезпечення нової якості життя громадян. Проаналізовано ключові показники, що характеризують рівень життя населення України. Вказано шляхи підвищення якості життя населення.

Ключові слова: фінансове забезпечення, якість життя, економічне зростання, соціально-економічні відносини, заробітна плата, пенсійне забезпечення.

Перчук О.В. ФИНАНСОВОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ НОВОГО КАЧЕСТВА ЖИЗНИ ГРАЖДАН

В статье охарактеризовано финансовое обеспечение нового качества жизни граждан. Проанализированы ключевые показатели, характеризующие уровень жизни населения Украины. Указаны пути повышения качества жизни населения.

Ключевые слова: финансовое обеспечение, качество жизни, экономический рост, социально-экономические отношения, заработная плата, пенсионное обеспечение.

Perchuk O.V. FINANCIAL ENSURING OF A NEW QUALITY OF LIFE OF CITIZENS

The article describes the financial ensuring of a new quality of life of citizens. Analyzed key indicators characterizing the level of life of population of Ukraine. Ways to improve the quality of life of the population.

Keywords: financial security, quality of life, economic growth, socio-economic relations, wages, and pensions.

Постановка проблеми. Рівень життя населення протягом тривалого часу залишається однією з основних соціально-економічних категорій, що не тільки характеризує матеріальний добробут окремої людини, а й визначає узагальнений результат діяльності економіки країни за певний період.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням даної теми займалися такі вчені-економісти: Т. Боголіб, В. Врублевський, О. Грішнова, С. Клишко, Т. Котенко, Е. Лібанова, Г. Лич, Н. Марущак, Н. Маркова, Л. Михайлова, Л. Ноздріна, О. Плахова, В. Семиноженко, В. Трощинський, Ф. Узунов, С. Чукут, А. Чухно та ін.

Дослідженням даної теми займалися багато науковців, проте це питання потребує наукових досліджень і сьогодні.

Мета статті полягає у дослідженні та аналізі фінансового забезпечення нової якості життя громадян.

Виклад основного матеріалу дослідження. В економічно розвинених країнах дослідження рівня життя населення – традиційний напрям економічної теорії і практики. Глобальні соціально-економічні перетворення потребують точного й об'єктивного визначення життєвого рівня населення, його платоспроможності, співвідношення розміру витрат та доходів від господарської діяльності, чисельності бідних та причин збідніння населення регіонів, структури і межі бідності, впливу загальноекономічних умов на стереотипи споживчої поведінки та мотивації до праці, а також виявлення особливостей процесів відтворення населення та адаптаційної можливості жителів України до нової ситуації. У сучасних умовах найвагоміший вплив на рівень життя населення країни має рівень доходів, що може бути спрямований на придбання споживчих товарів та оплату наданих послуг, виконаних робіт. Доходи населення включають обсяг нарахованих виплат у грошовій та натуральній формах: заробітну плату (включаючи одержану з-за кордону), прибуток та змішаний доход, одержані доходи від власності, соціальну допомогу та інші поточні трансферти. Найголовнішою метою розвитку будь-якої країни є створення належних умов для сталого розвитку еконо-

міки та підвищення рівня її якості життя населення. Підвищення якості життя населення можна досягти шляхом зростання розміру реальних доходів, створення умов для отримання якісної освіти та медичної допомоги, гідного працевлаштування. Людський фактор за забезпечення необхідних умов для самореалізації дасть змогу підвищити ефективність діяльності всіх сегментів суспільного виробництва [1].

Досягнення високого рівня людського розвитку неможливе без утвердження високої якості життя. Існування обмежень у будь-якій сфері соціального буття значно звужує свободу вибору, що становить основу людського розвитку. Зняття обмежень і бар'єрів участі, активізація процесів соціального залучення (інклюзії) для гарантування найширших можливостей та свобод людей – основні завдання політики людського розвитку, спрямованої також на підвищення якості життя. Міжнародним співтовариством якість життя визнано однією з головних характеристик рівня суспільного розвитку країн.

Поступово відходять у минуле орієнтири переважно на економічні результати та впровадження досягнень науково-технічного прогресу без урахування пріоритетності розвитку людського чинника. Оцінка ефективності державної політики з підвищення якості життя можлива на основі здійснення аналізу значень відповідних індикаторів у часовому (ретроспективному чи прогнозному) або в просторовому (міжтериторіальному) аспектах. У першому випадку це дає змогу оцінити вплив соціально-економічних реформ на рівень життя населення, відстежувати зміни відповідних параметрів якості життя у процесі реалізації програм на національному і регіональному рівнях. У просторовому аспекті – дає змогу виявити міжрегіональні та міжкраїнові відмінності в якості життя населення для визначення орієнтирів державної та регіональної соціально-економічної політики.

Підвищення якості життя людей у поєднанні зі створенням належних умов для реалізації інноваційної моделі економічного зростання, досягнення і перетворення високих стандартів якості життя у потужний чинник глобальної конкурентоспро-

можності України є стратегічними управлінськими завданнями. Визначення основних компонентів та чинників впливу на якість життя населення, формування стратегії управління якістю життя дадуть змогу забезпечити гармонізацію цілей економічного зростання, розвитку людини та збереження навколишнього середовища.

Якість задоволення життєвих потреб людини залежить від системи фінансового забезпечення. Система фінансового забезпечення – це сукупність соціальних та економічних елементів, які відповідають за фінансовий та соціальний стан. Важливо відзначити, що фінансове забезпечення рівня життя населення визначається не тільки трудовими зусиллями й економічною активністю окремих індивідуумів, сімей, трудових колективів, а й ефективністю розвитку економіки, соціального забезпечення і рівнем національного багатства у цілому, ефективністю функціонування фінансової системи, станом соціально-економічних відносин у суспільстві, наявністю або відсутністю соціально орієнтованої законодавчої бази [2].

Розподіливши населення за певними групами, а саме працююче населення, населення пенсійного віку, непрацююче та малозабезпечене населення, можна запропонувати специфічні заходи щодо цих груп. Що стосується працюючого населення, то основні заходи держави щодо реформування системи оплати праці мають бути спрямовані на суттєве підвищення вартості національної робочої сили (особливо в сільському господарстві, що сьогодні є рушійною силою для розвитку економіки країни), зростання частки заробітної плати у ВВП та виведення значної частини фонду заробітної плати з тіні. Реалізація цих заходів передбачає передусім докорінну реорганізацію самого принципу нарахування заробітної плати в бік її диференціації за критерієм якісних характеристик робочої сили, а також запровадження такого рівня мінімальної погодинної заробітної плати працівників, який хоча б удвічі перевищував рівень прожиткового мінімуму та зберігав співвідношення між розмірами мінімальної та середньої заробітної плати на рівні 1:3. При цьому в розрахунку розміру мінімальної заробітної плати має використовуватися соціальний стандарт «мінімальний споживчий бюджет», а не чинний нині «прожитковий мінімум». Необхідним є вирішення проблем у сфері зайнятості, зокрема у сфері оплати праці, безпеки праці працівників та соціального захисту населення. В Україні їх вирішення буде результативнішим за умов успішної реалізації та адаптації Концепції гідної праці. В Україні досягнення європейських стандартів неможливе без законодавчого закріплення механізму реалізації Концепції гідної праці, захисту прав працівників щодо своєчасної та повної винагороди за працю, додержання принципу першочерговості виплати заробітної плати працівникам щодо інших обов'язкових платежів суб'єктів господарювання. Незважаючи на розвиненість соціальної сфери країн Європейського Союзу, вони також стикнулися з низкою проблем у формуванні єдиної моделі пенсійного забезпечення. Одна з них – збільшення дефіциту фондів пенсійного страхування внаслідок «старіння нації». За деякими прогнозами (E. Thode), у період із 2000 до 2050 р. середня тривалість життя в країнах ЄС-15 збільшиться на п'ять років і становитиме в середньому 75 років для чоловіків і 85 – для жінок. У цей самий період кількість працівників, що припадає на одного пенсіонера, зменшиться з чотирьох до двох осіб, що робить функціонування солідарної системи економічно неефективним [3].

Проаналізуємо деякі ключові показники, що характеризують рівень життя населення України. Так, зокрема, аналізуючи доходи населення, спостерігаємо зростання доходів на 265 906 млн. грн., або 18%, за період із 2013 по 2015 р. Також бачимо, що витрати збільшилися на 379 224 млн. грн., або 28%, за аналогічний період. Спостерігається негативне явище, коли витрати перевищують доходи в 2013 та 2014 рр., але з 2015 р. ця ситуація вирівнюється. Наявний дохід у розрахунку на одну особу не має чіткої тенденції до зростання, проте за період 2013-2015 рр. показник зростає на 4 145 грн., або на 15%. Зростання доходів відбувається за рахунок щорічного зростання основного складника – заробітної плати. З поданої інформації Держкомстату за три квартали 2016 р. видно, що доходи також дорівнюють витратам населення, як і в 2015 р. Крім того, з I по III квартал доходи і витрати зростають на 123 879 млн. грн., або на 31%. Наявний дохід у розрахунку на одну особу у цей період має чітку тенденцію до зростання, а саме збільшується на 2 859 грн., або на 41%. Аналізуючи дані Держкомстату, можемо зробити висновки, що середньомісячна заробітна плата протягом 2013-2016 рр. зросла найбільше у людей, зайнятих у сфері авіаційного та водного транспорту, інформації та телекомунікації, оптової і роздрібно торгівлі та ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів, а саме на 131,99%, 108,8%, 104,55% та 90,49% відповідно. А найменше зростання середньої зарплати за місяць спостерігалось у таких галузях, як діяльність у сфері творчості, мистецтва та розваг; функціонування бібліотек, архівів, музеїв та інших закладів культури; освіта, а саме на 30,47%, 35,37% та 39,8% відповідно. За 2013-2016 рр. середньомісячна заробітна плата одного штатного працівника зросла на 1 901 грн., або на 57,92%. Ми знаємо, що із січня 2017 р. уряд підвищив мінімальну заробітну плату до 3 200 грн. У січні 2017 р. найбільшу середньомісячну заробітну плату отримували працівники в галузях авіаційного транспорту, фінансової та страхової діяльності, інформації та телекомунікації, а саме 27 252 грн., 11 092 грн. та 10 210 грн. відповідно; а найменшу – працівники, зайняті в галузях поштової та кур'єрської діяльності, тимчасового розміщування та організації харчування, охорони здоров'я та надання соціальної допомоги, а саме 3 328 грн., 4 394 грн. та 4 403 грн. відповідно [2]. Коефіцієнт співвідношення між найвищим та найнижчим рівнями заробітної плати по видах економічної діяльності у січні 2017 р. становив 8,2 рази (у працівників авіаційного транспорту – 27 252 грн., або 453,6% до середнього рівня по економіці; у працівників, зайнятих поштовою та кур'єрською діяльністю, – 3 328 грн., або 55,4% до середнього рівня по економіці). Зауважимо, що в січні 2017 р. середньомісячна заробітна плата одного штатного працівника становила 6 008 грн., що майже у 1,9 рази більше законодавчо встановленого розміру мінімальної заробітної плати в сумі 3 200 грн.

Індекс реальної заробітної плати у січні 2017 р. по відношенню до грудня 2016 р. становив 91,7%, а порівняно із січнем 2016 р. – 121,4% [4].

У програмі уряду на 2017 р. поняття «якість життя» окремо не згадується, так само як і в Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020». Цей термін як стратегічна мета з'являється на рівні стратегічного регіонального планування та програмування. Так, більшість регіонів країни під час розроблення регіональних стратегій розвитку базовими стратегіч-

ними орієнтирами вказали підвищення якості життя населення, або розвиток людського капіталу.

У даному разі підвищення якості життя включає регулювання таких сфер життєдіяльності, як освіта, довкілля та екологія, здоровий спосіб життя та охорона здоров'я, а також розвиток громадянського суспільства на рівні територіальних громад та підвищення соціального капіталу [5].

Важливою організаційно-правовою формою соціального забезпечення в Україні є його асигнування з бюджетів різних рівнів. Ця форма передбачає матеріальне забезпечення громадян державними пенсіями, допомогами, а також утримання і забезпечення осіб похилого віку і непрацездатних осіб за рахунок коштів державного і місцевого бюджетів. Із цих же джерел фінансуються соціальні послуги, які надаються державними або уповноваженими державою органами, а також пільги. Характерною ознакою цієї організаційно-правової форми є те, що соціальне забезпечення тут регулюється спеціальним законодавством. Різноманітні послуги, соціальні виплати та соціальні послуги в Україні безпосередньо передбачені у 58 законах та більше ніж 120 підзаконних нормативно-правових актах. Іноді в Україні застосовується змішане фінансування видів соціального забезпечення, що поєднує обидві організаційно-правові форми соціального забезпечення: загальнообов'язкове соціальне страхування та асигнування бюджету. Коло осіб, на яких поширюється змішаний спосіб фінансування соціального забезпечення, досить широке – це громадяни, яким з огляду на особливості виконуваної ними роботи держава запровадила додаткові заходи їхнього соціального забезпечення, але вже за рахунок бюджетних коштів. Соціальне забезпечення за рахунок асигнувань із бюджетів має метою надання додаткового соціального захисту понад те, що надається, за рахунок соціального страхування. Воно також покликане забезпечити тих осіб, які не мають права на соціальне забезпечення, за рахунок коштів соціального страхування, оскільки в силу своєї діяльності не підлягають загальнообов'язковому соціальному страхуванню або ж не працювали і не мають відповідного страхового стажу для призначення соціального забезпечення за рахунок коштів соціального страхування. В умовах ринкових відносин держава не може здійснювати соціальне забезпечення усіх категорій населення, а тому роль цієї організаційно-правової форми обмежена фінансовими можливостями держави. Проте її існування є прямим наслідком проголошення Конституцією України соціальною державою, для якої соціальне забезпечення осіб, які не одержують виплат за рахунок соціальних страхових фондів, є прямим обов'язком. На нашу думку, зараз головною проблемою соціальної сфери України є незавершеність соціальної реформи. Це стосується і низького рівня охоплення бідного населення соціальною підтримкою, і низької адресності під час надання соціальної підтримки тощо [6].

Основним механізмом забезпечення довгострокової самодостатності та конкурентоспроможності України в глобалізованому світі має стати формування нової якості життя людини на основі якісного розвитку людського потенціалу нації, що зумовлює необхідність збільшення інвестування в людський капітал, розвиток соціальної інфраструктури та підвищення якості життя найбільш чисельних (а не лише найбідніших) прошарків населення як підґрунтя для формування середнього класу – основи стабільності суспільства. Практична реалізація

такого принципу перетворює соціальну політику на один із провідних чинників гуманітарного розвитку, робить її дієвим складником стратегії досягнення національної солідарності.

Підвищення якості життя має досягатися комплексом економічних, соціальних та соціокультурних заходів. В умовах трансформації економіки і з підвищенням ролі новітніх технологій у виробництві освіта є необхідною умовою та основним засобом перетворення людського потенціалу на якісний людський капітал. Освіта, що відповідає потребам суспільства та ринку праці, відіграє потужну роль у гуманітарному розвитку, оскільки дає змогу сформувати у кожної людини здатність швидко адаптуватися до сучасних соціально-економічних реалій та забезпечувати собі належну якість життя.

Основними завданнями у цій сфері є: розширення практики формування державного замовлення на підготовку фахівців вищими та спеціальними навчальними закладами для представників соціально вразливих верств населення; забезпечення рівного доступу до якісної безкоштовної освіти представників різних соціальних верств населення, регіонів тощо; заохочення здійснення громадянами витрат на отримання освіти для себе та членів сім'ї шляхом створення відповідних кредитних, страхових програм, системи податкового кредиту; застосування децентралізованого підходу до професійного навчання для врахування потреб регіональної економіки та задоволення освітніх потреб місцевого населення; запровадження гуманістичного характеру освіти на основі вільного розвитку особистості, вихованні соціальної активності та патріотизму; здійснення якісних змін у системі підвищення кваліфікації та підготовки кадрів, забезпечення їх відповідності тенденціям розвитку ринку праці та потребам людини вдосконалювати освітній та кваліфікаційний рівні протягом усього життя.

Створення умов для гідної результативної праці є провідним важелем забезпечення практичної реалізації людського потенціалу нації. Реалізація права людини на працю відіграє визначальну роль у процесі її соціалізації, створює мотивацію для самовдосконалення та розвитку творчого потенціалу нації. Оптимізація структури зайнятості, трансформація системи оплати праці та вдосконалення регулювання ринку праці не лише дадуть змогу досягти суттєвого підвищення рівня життя широких верств населення, а й сприятимуть наближенню соціальної структури до європейських зразків, подоланню масштабної бідності, створенню чисельного середнього класу, зменшенню рівня соціального розшарування.

Реалізація стратегічного курсу на досягнення в Україні європейських стандартів життя має ґрунтуватися насамперед на радикальному підвищенні якості та ефективності надання послуг соціальної сфери. Лише в разі вжиття дієвих заходів у цьому напрямку видається можливим органічне поєднання завдань стимулювання економічного зростання та послідовного ефективного гуманітарного розвитку [2].

Висновки. Рівень життя – складне та багатопланове поняття, яке об'єднує широкий спектр соціально-економічних відносин, пов'язаних зі станом та умовами життєдіяльності людини в суспільстві.

Сьогодні фінансове забезпечення нової якості життя громадян не відповідає, на жаль, їх потребам.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Якість життя населення як індикатор соціально-економічного розвитку регіону / І.В. Шарапа, С.М. Макаренко, Н.М. Олій-

- ник [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tavnv_2011_77_65.
- Кошонько О.В. Перспективи розвитку соціальної політики держави щодо підвищення рівня та якості життя населення / О.В. Кошонько [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://elar.khnu.km.ua/jspui/bitstream/123456789/4525/1/кошонько1.pdf>.
  - Рибак Г.І. Напрями державної політики підвищення якості життя населення України / Г.І. Рибак [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <file:///C:/Users/user/Desktop/8255-16394-1-PB.pdf>.
  - Кравченко О.О. Аналіз рівня та якості життя населення України в умовах економічної та політичної нестабільності / О.О. Кравченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/archive/17-2017/119.pdf>.
  - Андрющенко О.Б. Державний механізм управління якістю життя населення: концептуальне забезпечення / О.Б. Андрющенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2016-2/doc/2/10.pdf>.
  - Дутчак А.В. Соціальне забезпечення громадян: сучасний стан та перспективи розвитку / А.В. Дутчак [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/5/126.pdf>.

УДК 657.1

Плахтій Т.Ф.
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку та оподаткування в галузях економіки
Вінницького національного аграрного університету

МЕТОДИКА ОЦІНКИ ЯКОСТІ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ: КВАЛІМЕТРИЧНИЙ ПІДХІД

Обґрунтовано необхідність розроблення методики оцінки якості фінансової звітності. Розроблено й обґрунтовано послідовність реалізації методики оцінки якості фінансової звітності. Виділено й обґрунтовано одиничні показники, що використовуються для розрахунку інтегрального показника якості фінансової звітності. Розкрито особливості визначення еталонних значень показників властивостей фінансової звітності. Проаналізовано порядок здійснення аналізу одержаних результатів оцінки якості фінансової звітності з урахуванням установлених цілей та завдань.

Ключові слова: якість облікової інформації, оцінка якості фінансової звітності, прикладна кваліметрія.

Плахтій Т.Ф. МЕТОДИКА ОЦЕНКИ КАЧЕСТВА ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ: КВАЛИМЕТРИЧЕСКИЙ ПОДХОД

Обоснована необхідність розробки методики оцінки якості фінансової звітності. Розроблена й обоснована послідовність реалізації методики оцінки якості фінансової звітності. Виділені й обосновані види рішень, які можуть бути прийняті менеджментом підприємства на основі оцінки якості фінансової звітності. Раскрыты особенности определения эталонных значений показателей свойств финансовой отчетности. Проанализирован порядок осуществления анализа полученных результатов оценки качества финансовой отчетности с учетом установленных целей и задач.

Ключевые слова: качество учетной информации, оценка качества финансовой отчетности, прикладная кваліметрія.

Plakhtii T.F. METHODOLOGY FOR ASSESSING THE QUALITY OF FINANCIAL REPORTING: QUALIMETRIC APPROACH

The necessity of developing a methodology for assessing the quality of financial reporting is substantiated. The sequence of implementation of the methodology for assessing the quality of financial reporting has been developed and substantiated.

Single indicators used to calculate the integral indicator of the quality of financial reporting are identified and substantiated. Peculiarities of determination of the reference values of indicators of financial reporting properties are disclosed. The procedure of analysis of the results of assessing the quality of financial reporting taking into account established goals and objectives is analyzed.

Keywords: quality of accounting information, assessment of the quality of financial reporting, applied qualimetry.

Постановка проблеми. Якість фінансової звітності необхідно оцінювати на основі застосування спеціалізованої методики, яка враховуватиме як особливості і принципи її формування, так і можливі форми й формати її представлення користувачам для прийняття економічних рішень. Основною метою формування такої методики є розроблення системи показників, які забезпечуватимуть загальну оцінку якості облікової інформації з фінансової звітності підприємства. Оскільки якісний бік фінансової звітності може розглядатися як із погляду її користувачів, так і з позиції бухгалтерської служби або аутсорсингової компанії, яка забезпечує її генерування та передачу зацікавленим користувачам, оцінку якості фінансової звітності слід проводити на основі врахування якісних та кількісних ознак, що характеризують різні фактори й обставини формування і представлення облікової інформації, наявні запити користувачів у ній тощо.

Наявність системи показників, які дають змогу визначити якісний рівень фінансової звітності й упродовжені методики їх розрахунку на конкретному

підприємстві, можна вважати однією з передумов, що сприяє підвищенню її якісного рівня. Оскільки якість фінансової звітності проявляється через її властивості, то для її оцінки необхідно: визначити номенклатуру властивостей фінансової звітності, сукупність яких характеризує її якість; провести вимірювання властивостей фінансової звітності шляхом установлення їх числових значень; порівняти одержані результати оцінювання якості фінансової звітності одного підприємства з подібними характеристиками у інших підприємств (або зі звітами даного підприємства за інший період), які використовуються як зразок або еталон якості фінансової звітності. Виконання вищенаведених дій у цілому сприятиме достовірному визначенню якості фінансової звітності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням оцінки якості фінансової звітності присвячені дослідження вітчизняних та зарубіжних учених, зокрема, С.Ф. Голова, Н.Ю. Єршової, Д.А. Коуена, С.А. Кузнецової, В.Ф. Максимової, К. Михайлеску, Т.Д. Поплаухіної, А. Олуїч, І.М. Сачер, І.А. Слободняка, Є.С. Соколової, Л.А. Юдінцевої та ін.